

Ásatások a Várban

Két nagy alakú kötet. Bordópiros papírkölessében az egyik, élénkkekben a másik. Bejül a kivitel szerényebb: a Budapesti Történeti Múzeum sokszorosítóüzemében készülték, egyszerű eljárással. Ez esetben nem is az a lényeg, hogy mennyire szabályos a szedéstűkőr, s vajon nem csúszott-e lejjebb vagy feljebb a szöveg az oldalon. Csupán a tartalom az érdekes, amit a szöveg közöl. A forma, a sokszorosítás csupán lehetséges eszköz volt, hogy ezt a tartalmat mielőbb, a majdani bizonyára vastos, szép könyvekben közölt tanulmányok megjelenése előtt közzétegyék. S nagyon jó, hogy a Budapesti Történeti Múzeum a Budapest régiségei címet viselő kiadványsorozatában erre vállalkozott.

A két kötet ugyanis a budavári ásatásokról szól. A szöveget tartalmazza az egyik, hozzá a rajzokat és a fényképeket a másik. Dr. Horváth Miklós, a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója,

egyben a Budapest régiségei sorozat főszerkesztője egy mondatot írt a szöveges könyv elé: „A szerző tanulmányát a szerkesztőség mint vitaanyagot közli.” Ez a mondat nemcsak az érdeklődést fokozza, hanem mutatja azt is, hogy nagyon tisztességes eljárásról van szó. A mondatot ugyanis Zolnay László, a méltán nagy hírű régész tanulmánya követi: Az 1967–75. évi budavári ásatásokról és az itt talált gótikus szoborcsoportról. S maga a szerző figyelmeztet ebben az 1975. évi derekán lezárt tanulmányban, hogy az előkerült leletek tanulmányozása még folytatódik, sőt később további ásatásokra lesz talán lehetőség. Ilyen körülmények között — s emlékezve a Várban előkerült gótikus szobrok körül kialakult vitatkozó érdeklődésre — nagyon is rendjén való az eddigi munkát összefoglaló, következtetéseket, megállapításokat tartalmazó tanulmányt mint vitaanyagot közzétenni.

sisak és oromdíszt hegyével ütök meg azt a magasságot, amely gazdáinak — akár hajadonjött —, a testmagassága. A bécsi, s budai herceg + heroldábrázolások között — e hasonlóságok mellett —, egy nagy különbség is van. Ez pedig a budai anyag lényegesen magasabb művészi kvalitása. Ennyiben talán nem túlzás az a megállapításom: Budán — a sors kegyelme folytán —, a föld alatt olyasmí maradt meg, ami Párizsban, a föld felett elpusztult.*

Jó reményünk van arra...

Zolnay László mindvégig hangsúlyozza, hogy az eredmények kollektív munka eredményei. Nemcsak tudományos munkatársait sorolja fel név szerint, hanem — tiszteletre méltó módon —, azokat a fizikai munkát végző társait is, „akik a feltárás anyagi súlyának nehezét vállalták”. A kötetben pedig megtaláljuk Zolnay László tanulmányán kívül azokat is — függelékben —, akik a kiegészítő munkákat végezték. Marosi-Sóos Agnes, a budai Várpalota újabb ásatásainak bronzkori leletanyagáról. Boldizsár Péter — Zolnay Lászlóval közösen —, a királyi palota északi előudvarán végzett feltárás Árpád-kori kerámialeleteiről, Matolcsi János az ugyanott előkerült XIV–XV. századi állatsontokról, Szakál Ernő a szoborleletek értékeléséről és restaurálásáról, Szalay Zoltán a szobrok festékanyagáról és a festések rögzítéséről, Boda Jenő pedig az Anjou-kori szobortöredékek kőzetanyagának vizsgálatáról tesz közzé hasznos és érdekes megállapításokat.

Kiszélesedhet most már a szakemberek vitája. Itt azonban nem állhatjuk meg, hogy még egy mondatot ne idézzünk Zolnay László tanulmányának bevezetőjéből: „Jó reményünk van arra, hogy — mielőtt az ásatási területünket átszelő, hevenyészett utat elbontják, annak helyén — további, kiegészítő szobrászati emlékeanyagot találunk.” Ha ez a remény valóra válik, a döntő érv bizonyosan az újabb leletek lesz a vitában.

Mátyás István

Falak és átjárók

Az esetleges pontosítást, kiegészítéseket szülő vita azonban a szakemberek dolga. Bennünket a feltárás, a leletanyag, az eredmények érdekelnek; amiket Zolnay László és munkatársai már szép számban produkáltak. Lapozzunk bele a kötetbe. Zolnay László tanulmányában Talán nem árt ismételtelen felhívni a figyelmet, hogy nemcsak a gótikus szoborcsoportról van szó, hanem általában az évek, évtizedek óta folyó budavári ásatásokról. Például korabeli — középkori — falak és átjárók, vízgyűjtők és szemétködörök tárgyi emlékeinek előkerüléséről, feltárásáról, meghatározásáról. A falakon és a szobrokon kívül cserépedényekről, fémmaradványokról, még állatsontokról is.

A terjedelmes tanulmányból csupán néhány példa emelhető át ide, röviden. XIII. századi kőfal maradványairól, középkori gyalogkapuról, őskori malomkőről, római kori kőfaragás töredékeiről, törökkori emlékeiről, s még felsorolhatat-

lanul sok mindenről szól a régész. Sok-sok évszázadot, évezredet telítünk meg élettel, fantáziánk segítségével, a Vár történetében, ha a leleteket nézzük.

Érdeklődéssel, netán meglepetéssel olvashattunk a IV. Béla-kori városszal alól előkerült korábbi település emlékeiről. Mit igazolnak ezek? Azt a már korábban is feltételezett, de sokáig vitatott tényt, hogy a későbbi királyi palota területén, annak építése előtt „már régóta állt egy korábbi, XI–XII. századi kezdetű település”. Valamivel később arról szól Zolnay László, hogy a leletanyag technikai feldolgozása még tart, de máris képet ad a korabeli településekről az adott térségben. Két mondatát pedig álljon itt szó szerint: „Ennek az elemzésnek legnagyobb tanulmánya: a tatárjárás előtti, Duna jobb parti agrártelepünk kezdetét visszavihetjük a XI. századig. Így a jobb parti Pest — a bal partival egykorú volt.”

Jelentőségüket jelentő, következésképp mégis egy rövid idézet: „A restaurálások előrehaladtával világossá vált: a budai lovagok mellett — a Louvre megsemmisült, s a bécsi Stefánskirche megmaradt szoborcsoportjainak módján — ugyanígy ott állnak heroldjaik. Mégpedig a párizsi—bécsi kánon szerint: a kicsinyre szabott heroldok (sergents d'armes) a kezükben tartott

Budán olyasmí maradt meg...

A gótikus szoborcsoport feltárásáról — a körülményekről és a szobrokról egyaránt —, részletes leírást ad a tanulmány. Nem kell hosszasan idéznünk, hiszen több helyen olvashattunk már róla, s láthatjuk kiállítva a szobrok egy részét. Roppant nagy és felelősségteljes munkát végeztek a szakemberek, míg ezek a páratlan leletek eljuthattak a kiállítóteremig.